

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Departament Pomocy Społecznej
Dyrektor
Magdalena Fabisiak

DPS-V.055.1.2024

Warszawa, data /elektroniczny znacznik czasu/

Zawiadomienie o sposobie załatwienia petycji

Szanowna Pani,
na podstawie art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o petycjach (Dz. U. z 2018 r. poz. 870), w związku z petycją w sprawie sytuacji osób starszych, proszę o przyjęcie poniższych informacji.

Na wstępie pragnę zapewnić, że tematyka poruszona w Pani petycji, dotycząca zagadnień związanych ze starzejącym się społeczeństwem, jest przedmiotem zainteresowania, pogłębionych analiz i prac prowadzonych w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

Wsparcie osób starszych, ale również osób sprawujących nad nimi opiekę w systemie pomocy społecznej, świadczone jest na podstawie przepisów ustawy z dnia 12 marca o pomocy społecznej oraz aktów wykonawczych do tej ustawy.

Należy wyraźnie podkreślić, że większość zadań z tego zakresu spoczywa na samorządach gminnych i powiatowych. Dlatego też duża część postulatów zawartych w Pani petycji odnosi się do ich działalności. Poza kompetencją Ministra Rodziny pozostają również poruszone w petycji kwestie dotyczące m.in. opieki lekarza rodzinnego.

Znakomita część rozwiązań, o których wspomina Pani już funkcjonuje w oparciu o rozwiązania systemowe, realizowane programy rządowe i resortowe, a także inicjowana jest przez poszczególne samorzady.

Całość aktualnych działań w sferze rozwoju usług społecznych w tym w odniesieniu do osób starszych, podejmowanych jest przy uwzględnieniu idei deinstytucjonalizacji rozumianej jako zbudowanie takiego systemu wsparcia osób z niepełnosprawnościami w środowisku, aby pobyt w instytucji opieki całodobowej był wyborem osoby korzystającej z systemu wsparcia.

Podejście takie jest przyjęte zarówno na szczeblu ogólnoeuropejskim, jak również obecne w naszej krajowej polityce społecznej, w planowanych i wdrażanych rozwiązaniach z zakresu zabezpieczenia społecznego, rozwoju usług społecznych i wsparcia osób potrzebujących pomocy w codziennym funkcjonowaniu.

W 2022 r. zatwierdzona została polityka publiczna wyznaczająca strategiczne kierunki deinstytucjonalizacji usług społecznych w Polsce. Uchwałą nr 135 Rady Ministrów z dnia 15 czerwca 2022 r. przyjęto dokument pod nazwą *Strategia rozwoju usług społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.)* (M.P. poz. 767). Dokument ten wyznacza kierunki działań zmierzające do rozwoju usług społecznych w Polsce. Jednym

z celów strategicznych jest zbudowanie skutecznego i trwałego systemu świadczącego usługi społeczne dla

osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, a planowane kierunki działań dla jego realizacji to m.in.

- wdrożenie systemu koordynacji oraz standaryzacji usług społecznych;
- wsparcie rodziny i osób pełniących opiekę nad osobą potrzebującą wsparcia w codziennym funkcjonowaniu;
- rozwój środowiskowych form wsparcia w postaci usług społecznych;
- trwały system finansowania opieki długoterminowej w obszarze usług społecznych;
- wsparcie i rozwój kadr świadczących usługi społeczne.

Na podstawie aktualnie obowiązujących przepisów prawa, Seniorzy mogą ubiegać się o różnorodne formy wsparcia. Do świadczeń tych należą w szczególności:

a. Usługi opiekuńcze świadczone w miejscu zamieszkania, w tym w formie usług sąsiedzkich

Przysługują osobie, która jest samotna i z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymaga pomocy innych osób, a jest jej pozbawiona. Mogą być przyznane również osobie, która wymaga pomocy innych osób, a rodzina, a także wspólnie niezamieszkujący małżonek, wstępni, zstępni nie mogą takiej pomocy zapewnić.

Usługi opiekuńcze obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz, w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem.

W szczególnie uzasadnionych przypadkach, w szczególności gdy doszło do nagłego pogorszenia stanu zdrowia lub gdy objęcie osób usługami opiekuńczymi wynika z konieczności zapewnienia takim osobom odpowiedniej opieki, usługi te mogą być przyznane w trybie pilnym.

Rada gminy określa szczegółowe warunki przyznawania i odpłatności za usługi opiekuńcze oraz szczegółowe warunki częściowego lub całkowitego zwolnienia od opłat, jak również tryb ich pobierania.

Usługi sąsiedzkie obejmują pomoc w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych, podstawową opiekę higieniczno-pielęgnacyjną przez którą należy rozumieć formy wsparcia niewymagające specjalistycznej wiedzy i kompetencji, oraz, w miarę potrzeb i możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem.

b. Specjalistyczne usługi opiekuńcze świadczone w miejscu zamieszkania

Przysługują osobie, która jest samotna i z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymaga pomocy innych osób, a jest jej pozbawiona. Mogą być przyznane również osobie, która wymaga pomocy innych osób, a rodzina, a także wspólnie niezamieszkujący małżonek, wstępni, zstępni nie mogą takiej pomocy zapewnić.

Specjalistyczne usługi opiekuńcze są to usługi dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności, świadczone przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym.

W szczególnie uzasadnionych przypadkach, w szczególności gdy doszło do nagłego pogorszenia stanu zdrowia lub gdy objęcie osób specjalistycznymi usługami opiekuńczymi wynika z konieczności zapewnienia takim osobom odpowiedniej opieki, usługi te mogą być przyznane w trybie pilnym.

Rada gminy określa szczegółowe warunki przyznawania i odpłatności za specjalistyczne usługi opiekuńcze (z wyłączeniem usług świadczonych osobom z zaburzeniami psychicznymi) oraz szczegółowe warunki częściowego lub całkowitego zwolnienia od opłat, jak również tryb ich pobierania.

c. Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi

Są to usługi dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności, świadczone przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym osobom z zaburzeniami psychicznymi, finansowane w całości jako zadanie zlecone, z budżetu państwa.

d. Usługi świadczone w ośrodkach wsparcia

Osobom, które ze względu na wiek, chorobę lub niepełnosprawność wymagają częściowej opieki i pomocy w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych, mogą być przyznane usługi opiekuńcze, specjalistyczne usługi opiekuńcze lub posiłek, świadczone w ośrodku wsparcia.

Ośrodek wsparcia jest jednostką organizacyjną pomocy społecznej dziennego pobytu. W ośrodku wsparcia mogą być prowadzone miejsca całodobowe okresowego pobytu.

Ośrodkami wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi są środowiskowy dom samopomocy, klub samopomocy. Placówki te mogą być przeznaczone dla różnej kategorii osób, w zależności od potrzeb występujących na danym terenie.

W ramach działalności ośrodków wsparcia poprzez prowadzenie treningów indywidualnych i grupowych, świadczone są różnego rodzaju usługi dostosowane do specyficznych potrzeb osób korzystających z tej formy pomocy.

e. Mieszkania treningowe i wspomagane

Mieszkania treningowe i wspomagane zgodnie z art. 53 ust 2 ustawy o pomocy społecznej są formą przygotowującą, przy wsparciu specjalistów, osoby w nich przebywające do prowadzenia niezależnego życia lub wspierającą te osoby w codziennym funkcjonowaniu.

Pobyt w mieszkaniu treningowym lub wspomaganiem przysługuje osobom pełnoletnim, które ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę potrzebują pomocy w funkcjonowaniu w codziennym życiu, ale nie wymagają usług w zakresie świadczonej przez jednostkę całodobowej opieki.

Zakres usług wsparcia w mieszkaniu wspomaganiem, obejmuje pomoc w wykonywaniu czynności niezbędnych w życiu codziennym, jednak nie zapewnia tak szerokiego wsparcia jak jednostki świadczące całodobową opiekę (profesjonalnych usług specjalistycznych).

W mieszkaniu wspomaganiem świadczone są usługi, które mogą stanowić alternatywę dla pobytu w placówce o charakterze instytucjonalnym. Usługa ma charakter pobytu stałego lub okresowego. Służy osobom niesamodzielnym, w szczególności osobom starszym i osobom z niepełnosprawnościami.

f. Usługi wsparcia krótkoterminowego realizowane w domach pomocy społecznej

Usługi te mogą być przyznane osobie, która ze względu na wiek, chorobę lub niepełnosprawność wymaga doraźnej pomocy w formie pobytu całodobowego lub w formie dziennej, ze względu na czasowe ograniczenie możliwości zapewnienia właściwego wsparcia w miejscu zamieszkania przez osoby na co dzień sprawujące opiekę nad tą osobą.

Wyżej wskazane formy pomocy dedykowane są osobom wymagającym częściowego wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, a ich udzielenie odciąża opiekunów w sprawowaniu opieki nad tymi osobami.

Natomiast osoby o wzmożonych potrzebach opiekuńczych kierowane mogą być do domów pomocy społecznej. Osobie wymagającej całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogącej samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, której nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych, przysługuje prawo do umieszczenia w domu pomocy społecznej.

W obszarze pomocy społecznej, w zakresie całodobowej opieki instytucjonalnej, skierowanej dla osób przewlekle chorych, w podeszłym wieku lub niepełnosprawnych i wymagających pomocy, funkcjonują dodatkowo:

- rodzinne domy pomocy;
- placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku, prowadzone w ramach działalności gospodarczej.

Jak już zostało wspomniane, zadania polegające na wsparciu Seniorów są zadaniami własnymi samorządów, jednak Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej realizuje szereg inicjatyw wspierających finansowo te działania i można do nich zaliczyć w szczególności:

- w roku 2024 realizowany jest Program rozwoju rodzinnych domów pomocy - celem Programu jest poprawa dostępności do usług opiekuńczych i bytowych świadczonych w placówkach, przeznaczonych dla nie więcej niż ośmiu osób (w ramach Programu dofinansowywane jest tworzenie nowych rodzinnych domów pomocy, a także wsparcie finansowe gmin w kosztach jakie ponoszą za pobyt osób skierowanych do rodzinnych domów pomocy);
- tworzenie i funkcjonowanie środowiskowych domów samopomocy jest finansowane ze środków budżetu państwa (jako zadanie zlecone z zakresu administracji rządowej) - rozwój sieci ośrodków wsparcia dla osób

z zaburzeniami psychicznymi, jako zadanie z zakresu administracji rządowej, należy do priorytetowych działań Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej jest corocznie wspierane finansowo ze środków budżetu państwa w ramach realizacji Programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem”.

- ważnym ogniwem wsparcia jest również możliwość skierowania do mieszkania wspomagane lub treningowego, w którym pod opieką specjalistów osoby tam przebywające wspomagane są w codziennym funkcjonowaniu - rozwój mieszkań jest corocznie wspierany finansowo ze środków budżetu państwa w ramach realizacji Programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem”.
- od 2020 roku realizowany jest program Ministra Rodziny i Polityki Społecznej Korpus Wsparcia Seniorów”, którego celem jest wsparcie finansowe gmin w zakresie organizowania usług opiekuńczych świadczonych w formie usług sąsiedzkich oraz w realizacji usług opiekuńczych poprzez dostęp do tzw. „opieki na odległość” poprzez opaski lub inne urządzenia bezpieczeństwa, mającej na celu poprawę bezpieczeństwa oraz możliwości samodzielnego funkcjonowania w miejscu zamieszkania osób starszych.
- Od 2018 r. w resorcie rodziny realizowany jest także program „Opieka 75+”. Adresatem programu są gminy do 60 tys. mieszkańców, które przystępując do jego realizacji otrzymują wsparcie finansowe na świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych, w wysokości do 60% kosztów realizacji usług opiekuńczych.
- Program „Centra opiekuńczo-mieszkalne”. Centra opiekuńczo-mieszkalne przeznaczone są dla dorosłych osób niepełnosprawnych z orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, o których mowa w ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej (...) oraz orzeczeniem traktowanym na równi z orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności w rozumieniu ww. ustawy. Program jest realizowany w dwóch modułach: moduł I dotyczy fazy tworzenia centrum zakłada 3-letni okres realizacji inwestycji, z kolei moduł II obejmuje 5-letni okres funkcjonowania centrum opiekuńczo-mieszkalnego (dla edycji 2023 jest to 10-letni okres funkcjonowania).

Ponadto Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej od lat wspiera działania samorządów na rzecz wsparcia w wykonywaniu zadań własnych gmin i powiatów oraz organizacji pozarządowych na rzecz rozwoju i rozpowszechniania działań aktywizujących seniorów.

Przykładem takiego wsparcia są:

- Program wieloletni „Senior+” na lata 2021-2025. Jest to wsparcie finansowe w formie dotacji dla jednostek samorządu terytorialnego z przeznaczeniem na: utworzenie lub wyposażenie ośrodków wsparcia dla seniorów oraz na zapewnienie funkcjonowania już istniejących ośrodków.

Program polega na wsparciu tworzenia i funkcjonowania ośrodków wsparcia, tj. Dziennych Domów „Senior+” i Klubów „Senior+”, przez jednostki samorządu terytorialnego, których strategię rozwoju pomocy społecznej uwzględniają rozwój infrastruktury dla osób starszych, lub w których brak jest innej infrastruktury pomocy społecznej tego typu.

- Program wieloletni na rzecz Osób Starszych „Aktywni+” na lata 2021–2025 to dofinansowanie projektów dla seniorów, przyznawane w czterech priorytetowych obszarach: aktywność społeczna, partycypacja społeczna, włączenie cyfrowe, przygotowanie do starości.

Dodatkowo odnośnie wskazanych trudności informuję, że osobom niepełnosprawnym w każdym wieku, jest udzielana pomoc m.in. ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON), który pełni rolę narzędzia finansowania polskiego systemu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych. Zakres tej pomocy określają przepisy ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Na jej podstawie, osobie niepełnosprawnej mogą być finansowane w części lub całości takie zadania jak np. zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom niepełnosprawnym na podstawie odrębnych przepisów, likwidacja barier funkcjonalnych (architektonicznych).

w komunikowaniu się i technicznych) - w związku z indywidualnymi potrzebami wynikającymi z niepełnosprawności. Ostateczna ocena zasadności wniosku i podjęcie rozstrzygnięcia co do przyznania dofinansowania, jak również jego wysokości, należy każdorazowo do właściwej jednostki organizacyjnej samorządu terytorialnego rozpatrującej wniosek, która jest dysponentem przedmiotowych środków.

Pouczenie

Zgodnie z art. 13 ust. 2 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o petycjach sposób załatwienia petycji nie może być przedmiotem skargi.

Z wyrazami szacunku
Magdalena Fabisiak
Dyrektor
Departamentu Pomocy Społecznej
/-kwalifikowany podpis elektroniczny-/